

DE GESPENSTROOKZWAM, *ANTRODIA (CARTILOSOMA)* *RENE-HENTIC*, EEN NIEUWE POLYPOOR IN NEDERLAND

Peter-Jan Keizer¹ & Eduard R. Osieck²

¹ p.j.keizer@planet.nl ² panurus@ziggo.nl

Keizer, P.J. & Osieck E.R. 2021. *Antrodia (Cartilosoma) rene-hentic*, a new polypore for The Netherlands. *Coolia* 64 (4): 211–215.

Antrodia (Cartilosoma) rene-hentic is reported as a new species for the country. This polypore, described by Rivoire, Trichies & Vlasak in 2015, was first recognised in December 2017 (identification confirmed by Rivoire). Since then, nine collections were made (including three from the site of the first collection; see table). Four earlier collections (the first in March 2012) could also be assigned to this species. Most records refer to fruit bodies growing on branches and small trunks well above ground level (1–2 m). Resupinate fruit bodies are difficult to distinguish from *Trametopsis cervina* which often also grows on (dead) branches still attached to the tree.

De wereld van de polyporen is sterk in beweging. Met zekere regelmaat duiken er soorten op die voorheen niet werden gezien. Uit moleculair onderzoek kan bijvoorbeeld blijken dat een bekende soort een dubbelganger heeft, die eerder niet werd onderscheiden. Het kan ook zijn dat er een onbekende soort opduikt, die niet erg op aanverwante soorten lijkt. In zo'n geval is het onwaarschijnlijk dat die soort over het hoofd is gezien en moeten we aannemen dat deze echt recent is verschenen, bijvoorbeeld door uitbreiding van het verspreidingsgebied. Dat laatste is duidelijk het geval met *Antrodia (Cartilosoma) rene-hentic*. Dit is een polypoor die opvallend is vanwege de tamelijk grote poriën en een wittige tot bleek kurkachtige kleur. De soort is aan de Nederlandse lijst toegevoegd op grond van een vondst in december 2017. De determinatie werd bevestigd door Bernard Rivoire, die de soort in 2015 voor 't eerst heeft beschreven. Daarvoor was de soort ook al enkele keren door de 2^e auteur gevonden maar kon toen niet op naam worden gebracht. Bij inventarisatiewerkzaamheden rondom Utrecht is deze soort in 2020 door de 1^e auteur op drie plaatsen waargenomen, op verschillende soorten loofhout, ervoor nooit.

Te verwarren met

De Gespenstrookzwam lijkt op het eerste gezicht op een *Antrodia*, vanwege de wijde poriën en de vrij grote sporen. In de *Poroid fungi of Europe* (Ryvarden & Melo, 2017) wordt deze soort ook onder *Antrodia* opgevoerd. Hij lijkt vrij veel op de Opkrullende strookzwam (*A. ramentacea*, Figuur 4, 5), die echter alleen op naaldhout (meestal Zwarte den / *Pinus nigra*) groeit en – naar het lijkt – witter is en niet of minder naar lichtbruin verkleurt (zie foto's hieronder). Rivoire (2020) rekent beide tot het aparte geslacht *Cartilosoma*. Dat onderscheidt zich van *Antrodia* door de overwegend uit generatieve hyfen opgebouwde trama (overwegend skelethyfen bij *Antrodia*). Beide geslachten veroorzaken bruinrot, maar in de praktijk is niet altijd gemakkelijk te zien welk type rot aanwezig is.

Een andere soort waarmee de nieuwe soort te verwarren is, o.a. vanwege de bleekbruine kleur en grote poriën, is het Reebruin elfenbankje (*Trametopsis cervina*). Deze is als regel

Figuur 1. Gespenstrookzwam (*Antrodia rene-hentic*), gedeeltelijk resupinate vorm, op omgezaagd stammetje van Amerikaanse vogelkers, Bornia (Driebergen). (Foto: Peter-Jan Keizer)

Figuur 2. Gespenstrookzwam (*Antrodia rene-hentic*), vorm met hoedjes, op wilgenstam, De Schammer (Amersfoort). (Foto: Peter-Jan Keizer)

Figuur 3. Gespenstrookzwam (*Antrodia rene-hentic*), resupinate groeivorm, op omgevalle iepenstam. (Foto: Eduard Osieck)

Beschrijving *Antrodia (Cartilosoma) rene-hentic*, Gespenstrookzwam

Vruchtlichaam: resupinaat of met afstaande hoeden, en vaak is er een combinatie van hoeden met een aan het substraat aflopend gedeelte. De hoedjes zijn min of meer halfrond, 10–30 (of nog meer) mm breed, 5–15 mm afstaand en tot ca. 10 mm dik. Het aflopend gedeelte kan het hout over meer dan 10 mm bedekken. Geheel resupinate vruchtlichamen strekken zich tot over enkele cm uit. Het hoedoppervlak is glad en niet gezoneerd, in verse toestand crème-wit. Bij ouder worden en drogen kleuren de vruchtlichamen bleek-kurkkleurig. Poriën rond tot iets onregelmatig, 2,5–3 per mm, vers crème-wit, bij drogen bleek bruinig, ongeveer als hoedoppervlak. Gaatjeslaag 3 of meer mm dik, trama 1–2 mm dik, witachtig. Consistentie tamelijk zacht, min of meer breekbaar, doorbijtbaar. Gemakkelijk van het hout af te halen. Sporen (Figuur 4) cilindrisch met een iets gebogen basis of smal ellipsoid, vrij variabel van grootte, (7–)7,5–8,5(–9) × 2,5–3 µm, dunwandig, glad, hyalien en met enkele druppels. Trama overwegend bestaande uit generatieve hyfen met gespen, skelet- en bindhyfen sporadisch aanwezig. Mycelium in het onderliggende hout bestaat wel uit skelethyfen.

niet eerst witachtig, taaier vanwege de opbouw uit voornamelijk skelethyfen, en veroorzaakt witrot. Evenals de Gespenstrookzwam heeft deze soort wijde gaatjes (0,5–1,5 (–2) per mm) maar deze soort heeft meestal bruin getinte en/of iets gezoneerde hoedjes. Resupinate exemplaren komen echter ook voor en die zijn verdraaid moeilijk van de Gespenstrookzwam te onderscheiden. Microscopisch onderzoek geeft dan zekerheid: in het trama van het Reebruin elfenbankje zitten weinig gespen. Ook de sporen van beide soorten lijken qua vorm en grootte erg op elkaar hoewel het voorkomen van druppels in de sporen van de Gespenstrookzwam mogelijk een bruikbaar kenmerk is.

Substraat en groeiwijze

De Gespenstrookzwam is tot nu toe vooral gevonden op staande stammetjes, hangende takken en minder vaak op de bodem liggend dun (ca. 3 cm diameter) tot vrij dik (ca. 7 cm diameter) dood loofhout dat nog in de beginfase van vertering is. De soort is wat betreft substraatkeuze verder niet eenkennig want de 15 tot en met voorjaar 2021 bekende vondsten werden gedaan op 10 verschillende soorten loofbomen (zie tabel). Opvallend is wel de groeiwijze op staande stammetjes en takken die nog aan de boom zitten. Bij 10 van de 15 vondsten was dat het geval. Bovendien betroffen twee van de vijf vondsten op de bodem vermoedelijk recent gevallen takken. Alleen van de vondst op 21/12/2017 is zeker dat het vruchtlichaam aan de onderzijde van een (al langer) op de bodem liggende tak groeide. Deze veel voorkomende groeiwijze maakt het een opvallende soort (vaak groeiend op ooghoogte) waarvoor geen op de bodem liggende takken hoeven te worden om-

Figuur 4. Sporen van de Gespenstrookzwam. Nieuw Wulven, 27/11/2020. Let op de druppels in de sporen van de Gespenstrookzwam die bij het Reebruin elfenbankje (meestal?) ontbreken. (Foto: Eduard Osieck)

Figuur 5. Opmakende strookzwam (*Antrodia ramentacea*) op dikke tak van Zwarte den, Duinen Schoorl, oktober 2021. (Foto: Peter-Jan Keizer)

Figuur 6. Opmakende strookzwam (*Antrodia ramentacea*) op onderzijde van tak van Zwarte den, november 2011, Bergen aan Zee. Deze soort is altijd resupinaat, hoogstens met smalle hoedkanten. (Foto: Eduard Osieck)

gedraaid zoals nodig voor het vinden van veel gaatjes- en korstzwammen (waaronder de Opmakende strookzwam) die alleen gedijen in vochtig milieu. Het groeien ‘in de lucht’ is een eigenschap die ook bij het Reebruin elfenbankje voorkomt, dus dan is voorzichtigheid geboden en microscopisch onderzoek gewenst.

Herkomst

De vraag is natuurlijk: waar komt deze soort vandaan? De eerste vondst stamt uit 2008 uit Lotharingen, noordoost Frankrijk (Rivoire, 2020). Daarna volgden meer waarnemingen uit Frankrijk en vervolgens is er overduidelijk een zegetocht over de aangrenzende gebieden

geweest. Het is denkbaar dat warme zomers van de afgelopen jaren de verspreiding richting noorden hebben geholpen. Een onopgelost raadsel blijft dan nog hoe het kan dat deze redelijk opvallende soort er opeens is en niet eerder is opgemerkt.

Inmiddels zijn ook vondsten bekend geworden uit Duitsland (2016), Tsjechië (2016), Noord-Italië (2017) en Denemarken (2018) (<https://www.pilzforum.eu>, Zíbarová *et al.* 2019, <https://www.naturamediterraneo.com>, <https://www.naturbasen.dk>).

Graag dankt de tweede auteur Bernard Rivoire (Frankrijk) voor het controleren van de determinatie van de eerste Nederlandse vondst in december 2017. Zonder zijn bereidwillige medewerking waren wij niet zover gekomen met ons inzicht over het voorkomen van de soort in ons land.

Literatuur

- Rivoire, B., Trichies, G. & Vlasák, J. 2015. *Cartilosoma rene-hentic* (Basidiomycota, Polyporales), a new species in the *Antrodia ramentacea*-group. Bull. mens. Soc. linn. Lyon **84**: 5–18.
- Rivoire, B. 2020. Polypores de France et d'Europe. Orléans, Mycopolydev.
- Ryvarden, L. & Melo, I. 2017. Poroid fungi of Europe. 2nd revised edition. Synopsis Fungorum 37, Oslo.
- Zíbarová L., Kout J., & Kříž, M. 2019. First records of *Cartilosoma rene-hentic* (Polyporales) in the Czech Republic. *Czech Mycology* 71: 37–47.

Tabel 1. Vondsten van Gespenstrookzwam (na 2017 alleen 1^e vondsten per plek/ substraat). Met (*) aangeduide vondsten: 'in de lucht' op hangende takken en staande stammetjes.

Datum	Plaats	Substraat (dood hout, *boven bodem)	Vinder
25/03/2012	Buskerbos (Winterswijk, Gld)	recent gevallen tak Beuk (Fagus)	EOS
11/02/2016	Hollandse Hout (Lelystad, Fl)	* staande stam wilg (Salix)	EOS
20/12/2016	Nieuw Wulven (Houten, Ut)	tak van populier (Populus)	EOS
04/12/2017	Cottessen (Vijlen, Li)	* staande stam Hazelaar (Corylus)	EOS
21/12/2017	Nieuw Wulven (Houten, Ut)	tak van populier (Populus)	EOS
11/12/2018	Nieuw Wulven (Houten, Ut)	* hangende tak van wilg (Salix)	EOS
15/12/2018	Dorschkamp (Wageningen, Gld)	tak van Es? op de bodem	J. Knuiman
19/01/2019	Landgoed Dorth (Harfsen, Gld)	recent? gevallen tak van Beuk (Fagus)	M. Gotink
25/09/2020	De Schammer (Amersfoort, Ut)	* dunne dode staande wilg (Salix)	PJK
27/09/2020	Park Bloedaal (Amersfoort, Ut)	* dunne dode tak aan jonge linde (Tilia)	PJK
23/10/2020	Bornia (Driebergen, Ut)	* omgezaagde Am. vogelkers (Prunus)	PJK
14/11/2020	Horstenerbos (Musselkanaal, Gr)	* eikenstammetje (Quercus)	R. Enzlin
20/11/2020	Nieuw Wulven (Houten, Ut)	* stammetje Gelderse roos (Viburnum)	EOS
27/11/2020	Nieuw Wulven (Houten, Ut)	* stam omgevallen iep (Ulmus)	EOS
08/04/2021	Smoldebos (Losser, Ov)	* dunne tak boven grond Eik? (Quercus)	PJK